

Anarkafeminism

Sofia Hillsdotter

1998

Eftersom anarkismen motsätter sig alla former av maktutövning och förtryck, borde begreppet anarkafeminism vara fullkomligt överflödigt. Alla anarkister skulle, om de verkligen menade att de var emot alla former av förtryck, arbeta mot, eller åtminstone inte upprätthålla, kvinnoförtrycket. Teoretiskt sett. Men i praktiken är det ju så att vi alla är produkter av vårt samhälle. Det är också så att de som befinner sig överst i en hierarki har svårare att se att det finns en hierarki över huvud taget. Män ser inte förtrycket mot kvinnor alls på samma sätt som kvinnor gör. De som har makt och privilegier är dessutom motvilliga att lämna ifrån sig dessa. Av dessa skäl har anarkistiska män inte engagerat sig så mycket i kampen mot kvinnoförtrycket, och av samma skäl behöver kvinnor som är anarkister kalla sig anarkafeminister.

Anarkafeministisk teori

Feminister kan indelas i särartsfeminister och likhetsfeminister. Särartsfeminister å ena sidan är de som anser att män och kvinnor av naturen är olika. Likhetsfeminister å andra sidan är de som anser att män och kvinnor i grunden är lika, och att de skillnader mellan könen vi ser i dagens samhälle är resultat av socialisering. Vi som kallar oss anarkafeminister tillhör likhetsfeministerna. Normer för hur män respektive kvinnor ska vara och se ut, och hur de ska relatera till varandra, ser vi som sociala konstruktioner.

Att förändra könsmaktsrelationerna i samhället handlar alltså till stor del om att människor måste förändra sig själva. Att granska hur vi har påverkats av de samhälleliga förväntningarna på oss som kvinnor respektive män.

Det handlar om allt ifrån yrkesval och klädstil till val av sexpartner. När det gäller sexualiteten så socialiseras vi till heterosexualitet, och detta är en av feminismens mer komplicerade aspekter. Kvinnor som grupp förhåller sig till män som grupp på ett helt annat sätt än till exempel arbetarklassen till överklassen, i och med att många kvinnor har intima relationer med män. Radikalfeminister på 70-talet ägnade mycket tid och energi åt att analysera heterosexualitetens betydelse för kvinnoförtrycket, och många av dem ansåg att kvinnor borde välja att leva lesbiskt som en revolt mot patriarkatet. Denna strategi bygger på en syn på människor som verktyg för att uppnå ett visst mål, och tar inte så stor hänsyn till individens känslor, men de analyser av heterosexualiteten som gjordes har tillfört mycket till den feministiska teoribildningen. Det handlar bland annat om att se hur heterosexualiteten genomsyrar samhället och hur den formar relationer mellan människor. Den framhålls som det naturliga, med stöd av till exempel Bibeln och Darwin, men om den nu vore så naturlig, varför all denna propaganda?

De radikalfeminister som förespråkade lesbiskhet som en politisk strategi förde en ganska auktoritär argumentation. De tog sig friheten att tala om för andra kvinnor hur de skulle uppleva till exempel heterosexuella relationer och vad de borde göra med sina liv. En anarkafeminist kan och bör givetvis ta till sig insikterna om heterosexualiteten som samhällsfenomen, men kommer att dra andra slutsatser. Ett frihetligt sätt att se i frågan är att kämpa mot den heterosexuella normen på olika sätt, utan att fördöma enskilda individers val. Vi bör alltid ifrågasätta framställningar av heterosexualitet som något självklart och naturligt, och se till att verkligen göra medvetna val om hur vi vill leva. Vi bör också synliggöra bi- och homosexualitet och kämpa mot våld och förtryck mot bi- och homosexuella.

En annan del av kvinnors verklighet är skönhetsidealet. Varje dag ser vi bilder av kvinnor som är smala, kvinnor som inte har hår på benen, kvinnor som har perfekt hy, kvinnor som är sminkade, och kvinnor som har de senaste modekläderna. Idealet, representerat av långa, magra fotomodeller och deltagare i skönhetstäv-

lingar, ligger allt längre ifrån hur majoriteten av den kvinnliga befolkningen ser ut. Allt detta gör att det stora flertalet kvinnor känner sig missnöjda med sitt eget utseende. Allt fler får ätstörningar. Och nu menar jag inte bara de som verkligen svälter sig eller som kräks upp mat. Dessa beteenden anses med rätta som störningar och något som bör åtgärdas. Men att massor av kvinnor mer eller mindre konstant genomgår olika bantningskurer anses helt normalt. Det är nästan mer uppseendeväckande att inte bekymra sig över sin vikt eller hålla igen lite inför badsäsongen. Ätstörningar är ett mer eller mindre normaliserat kvinnligt tillstånd. Om vi vill förändra samhället måste vi som sagt titta på våra egna liv. Vi som är anarkafeminister vill försöka frigöra oss från de normer och idal som vi blivit pådyvlade. Genom exemplets makt, som är en av våra strategier, visar vi att det går att förändra sitt liv. Vi diskuterar i små grupper, vi anordnar föredragskaféer och håller i självförsvarskurser. Allt för att försöka bli de kvinnor vi vill vara, och inte de kvinnor vi förväntas vara. Men vi måste agera som ett kollektiv. Som isolerade individer kan vi aldrig frigöra oss, för så länge någon är ofri är alla ofria.

Organisering

Radikalfeminister på 60- och 70-talet organiserade sig i stor utsträckning i relativt små, ledarlösa grupper. De praktiserade anarkistiska, anti-auktoritära idéer utan att egentligen vara medvetna om det. Uttalade anarkafeminister har sedan fortsatt att organisera sig på detta sätt, ibland tillsammans med radikalfeminister, ibland för sig själva. Att organisera sig separatistiskt, alltså idet här fallet i grupper med uteslutande kvinnor, är en strategi som ursprungligen kom från medborgarrättsrörelsen för svarta i USA. Den har praktiserats och praktiseras nu av många olika grupper, till exempel homosexuella, handikappade, invandrare med flera. Separatism kan drivas olika långt. Utifrån vår anarkistiska helhetssyn, och för att nå en radikal samhällsförändring, arbetar vi parallellt med, och ibland tillsammans med, andra grupper.

Radikalfeminister och anarkafeminister organiserar sig ofta i form av basgrupper, som till exempel arbetar med medvetandehöjning. Det innebär att deltagarna genom att dela med sig av sina erfarenheter hjälper varandra att se att förtrycket är strukturellt, och inte något som bara drabbar just dem som individer. I en basgrupp kan deltagarna till exempel diskutera hur de förhåller sig till skönhetsidealet, hur deras nära relationer ser ut, med mera. Andra kvinnogrupper fungerar som studiegrupper eller aktionsgrupper. Ett organisatoriskt problem som kanske är specifikt för Stockholm och andra storstäder är att den radikala politiska miljön koncentreras i innerstaden - det är där vi har vår lokal, det är där kaféer och demonstrationer anordnas. Trots att många av de som är aktiva bor i förorter. En del av dessa förorter har lika många invånare som en liten stad, så om vi organiserade oss mera lokalt skulle vi nå ut till många fler, kanske speciellt till kvinnor som har barn och inte har möjlighet att sitta och åka in till staden för att gå på möten. Jag efterfrågar alltså en decentralisering av den politiska miljön.

Maktanalys

Medvetenheten om att alla samhällets hierarkier hänger samman på ett eller annat sätt, och förstärker varandra, har funnits ganska länge. Likaså slutsatsen att de olika hierarkierna måste bekämpas parallellt. Till exempel löd en av huvudparollerna för en kvinnokonferens som organiserades av New American Movement 1975 såhär:

”Vi är ense om att allt förtryck, vare sig det riktas mot ras, klass, kön eller homosexualitet, har ett inre samband och att all kamp för frihet från förtryck måste ske samtidigt och i samverkan.”

Senare har autonoma aktivister i Tyskland formulerat begreppet ”triple oppression” som förklarar hur rasism, klassförtryck och sexism hänger samman. Det begreppet presenterades i en artikel i tidningen Clash nr 3 1991.

Artikelförfattarna förklarar med hjälp av en liknelse sin syn på hur alla former av förtryck, alltså inte bara de tre ovannämnda, samverkar:

”Ett bra sätt att tänka sig överordning är som ett slags nät. Maskorna kan vara större (i metropolerna) eller mindre (i ”tredje världen”). Trådarna kan vara äldre (patriarkatet) eller nyare (kapitalismen), stabilare (som i Tyskland) eller skörare (som i Centralamerika). Trådarna är knutna till varandra på olika sätt (rasism är kopplade till kapitalismen på ett annat sätt än till patriarkatet etc.) och nätet repareras och förnyas av många (kapital, svarta, arbetare) och dessa försöker slita sönder det så gott de kan.”

Anarkister i Sverige har tagit intryck av dessa idéer, och myntat begreppet förtryckssamverkan. Dels för att ha ett svenskt ord, dels för att inte ge intrycket att det bara är rasism, sexism och klassförtryck, som är viktiga att kämpa emot.

Med allt detta i åtanke tyckte rvi att det är viktigt att utforma kampen på ett sådant sätt att vi inte upprätthåller eller förvärrar förtrycket mot någon grupp. Ett exempel på när det går snett är när feminister säger, för att synliggöra

kvinnomisshandel, att den farligaste platsen för en kvinna är i hennes eget hem. Detta uttalande upprätthåller föreställningen om att de flesta kvinnor lever ihop med män, eller har män som gäster i sitt hem. Visst, många kvinnor

har det så, men att också synliggöra att många kvinnor faktiskt inte lever med män skulle inte förminska allvaret i det som sägs om kvinnomisshandel.

Det kan tyckas motsägelsefullt med separatism å ena sidan och kamp mot alla former av förtryck å andra sidan, men det är just det mångfacetterade perspektivet som är vår styrka. Vi kan välja att arbeta med en specifik fråga

eller en specifik grupp, men andra grupper och frågor finns hela tiden med i vårt medvetande. Många anarkafeminister arbetar mest med feministiska frågor, men har en medvetenhet om till exempel rasism och homoförtryck,

och försöker ta med denna medvetenhet i sin feministiska kamp. Det kan handla om att försöka få med kvinnor med olika etnisk bakgrund, eller om att synliggöra lesbiska. I vissa frågor kan olika grupper samarbeta, i andra

väljer vi att arbeta helt separatistiskt. Nu ska man ju vara medveten om att många av oss tillhör flera olika förtryckta grupper, och det kanske inte är självklart att inordna sig i en viss grupp, utan vi kan delta i flera olika parallellt.

Jag själv som kvinna och lesbisk deltar dels i en kvinnogrupp, dels i en grupp för lesbiska, till exempel. I alla olika grupper finns de samhälleliga hierarkierna representerade, mer eller mindre. I våra anarkistiska grupper finns

det människor med olika klasstillhörighet, det finns handikappade och icke handikappade, det finns invandrare och svenskar, det finns homosexuella och heterosexuella, det finns yngre och äldre. Och så vidare.

Detta innebär att vi aktivt måste bekämpa dessa hierarkier även inom våra egna grupper.

Politisk praktik

Anarkafeminister i Sverige idag arbetar dels med basgruppsverksamhet, föredragskaféer, självförsvarskurser och demonstrationer, dels med direkt aktion mot till exempel Hennes & Mauritz och porrbutiker. Direkt aktion

är en av våra huvudsakliga strategier. Det bygger på den anarkistiska tanken att påverka och förändra utan

ombud. Istället för att rösta fram politiker som vi hoppas ska genomföra de förändringar vi tycker ska göras, så vill vi agera själva. Vi konfronterar problemen direkt.

Kampen har kommit att fokuseras på frågor som rör pornografi och objektifiering av och våld mot kvinnor. Andra mer utpräglade anarkistiska strävanden har kommit lite i skymundan. Det tror jag beror dels på influenser

från radikalfeminister, som arbetar mycket med de ovannämnda frågorna, dels på att det sexualiserande förtrycket är så massivt att det känns mer akut och konkret än kamp mot till exempel kapitalismen eller parlamentarismen. Däremot kan man nog säga att anarkafeminister arbetar till viss del på ett annat sätt än radikalfeminister med de nämnda frågorna. Vi använder oss mer av direkt aktion, och tror inte på att försöka påverka i lagstiftningsfrågor som en väg mot frigörelse, till exempel när det gäller pornografi.

En fråga som skulle vara intressant att ta upp vore hur vi förhåller oss till arbete och arbetslöshet. Hur ser kvinnors situation på arbetsmarknaden ut idag? Hur vill vi att den ska se ut? Många politiska aktivister är ju relativt unga, och många är arbetslösa. Det kan vara skönt att slippa fundera över hur man ska kunna hitta ett arbete som känns meningsfullt och som inte strider mot ens politiska uppfattning. Att leva på bidrag och ägna sig åt politiskt arbete och/eller studier är ju helt OK, men hur länge, och vad händer med oss när vi blir äldre om vi fortfarande inte kan få jobb, eller bara nedbrytande "skitjobb". På lång sikt vill vi som anarkister omorganisera hela samhällsekonomin och avskaffa löneslaveriet, men hur ska vi komma dit?

Anarkafeminismen är resultatet av många olika influenser, och vi samexisterar med många andra grupperingar på den politiska arenan. Vi strävar inte efter att skapa någon massorganisation, utan att finnas överallt. Var vi än är så sprider vi våra idéer och strategier för att öka demokratin och jämlikheten på alla plan.

Det Anarkistiska Biblioteket

Sofia Hillsdotter
Anarkafeminism
1998

Frihetlig Press #1-2 1998

sv.anarchistlibraries.net